

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Kvalitativní výzkum: „Jak děti vnímají
tělesně modifikované rodiče a dospělé“

Vypracovala: Lenka Luxíková
Vedoucí práce: Mgr. Jan Vaněk

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci na téma „**Jak děti vnímají tělesně modifikované dospělé a rodiče**“ vypracovala samostatně na základě vlastních poznatků z praxe a materiálů, které uvádím v seznamu použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 20. 3. 2014

.....

podpis studenta

Abstrakt

Obsahem této bakalářské práce je zjistit, jak děti předškolního věku vnímají osoby s tělesnými modifikacemi. Zaměřuji se v první řadě na ty modifikace, se kterými se děti běžně setkávají, tedy na tetování a piercing. V teoretické části uvádím pojmy spojené s tělesnými modifikacemi a aktuální otázky související s nimi, specifika předškolního věku a náhled na sociální vnímání. K praktické části jsem požádala o spolupráci Ondřeje Vlčka, jehož paže a krk jsou pokryté výraznými barevnými tetovážemi, který se mnou strávil jeden den ve školce, při čemž budu sledovat reakce dětí, které se pokusím zaznamenat a následně konfrontovat s jejich odpověďmi ze skupinového rozhovoru.

Klíčová slova: tělesné modifikace, předškolní dítě

Abstract

The presented study aims to determine how preschool children perceive people with body modifications. Foremost, I have decided to focus on modifications which children can encounter in their every day lives, such as tattoos and piercings. In the theoretical part I outline terms connected with physical modifications and relevant related questions, specific characteristics of preschool children behavior and the influence of their social environment on their perceptions. For the practical part, I have invited Ondrej Vlcek, whose arms are covered with highly visible, colorful tattoos, to spend one day with me and the children in the preschool. This allowed me to observe children's reactions and compare these observations with answers from group interviews conducted collectively with the same group of children previously.

Key words: physical modification, preschool child

Poděkování patří panu Mgr. Janu Vaňkovi za odborné vedení a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Dále děkuji Ondřeji Vlčkovi za pomoc při realizaci mé práce.

Obsah

Úvod.....	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1. TĚLESNÉ MODIFIKACE	8
1.1 Vymezení pojmu modifikace.....	9
1.1.1 Druhy tělesných modifikací	9
1.2 Tělesné modifikace v sociálních skupinách.....	14
1.3 Modifikace jako vyjádření nonkonformního životního stylu	15
2. Předškolní věk dítěte	16
2.1 Vývojové teorie	17
2.1.1 Učení a zrání	18
2.1.2 Teorie attachmentu	18
2.1.3 Teorie morálního vývoje	19
3. Socializace.....	20
3.1 Sociální identita.....	20
3.2 Postoje, předsudky a stereotypy.....	21
II. Praktická část	22
1. Výzkumný problém a cíl výzkumu	22
2. Metodologie	22
3. Kvalitativní výzkum	23
4. Výzkumné metody.....	23
4.1 Pozorování.....	24
4.1.1 Zúčastněné pozorování.....	24
4.2 Rozhovor	24
4.2.1 Polostukturovaný rozhovor	25
5. Charakteristiky pozorovaných	25
5.1 Třída	25

5.2	Škola	26
5.3	Objekty výzkumu	27
5.3.1	Kristina	27
5.3.2	Tomáš.....	27
5.3.3	Toník.....	27
5.3.4	Kačka	28
5.3.5	Rozárka	28
5.3.6	Lucka	29
5.3.7	Dan	29
5.3.8	Klaudie	29
6.	Rozhovor s dětmi.....	30
6.1	Kristina	30
6.2	Tomáš.....	31
6.3	<i>Toník</i>	31
6.4	<i>Kačka</i>	32
6.5	<i>Rozárka</i>	33
6.6	<i>Lucka</i>	34
6.7	<i>Dan</i>	34
6.8	Klaudie.....	35
7.	Vyhodnocení.....	36
8.	Odpověď na výzkumnou otázku	37
9.	Shrnutí praktické části	37
10.	Závěr	38
11.	Seznam použitých zdrojů	40
12.	Seznam obrázků	42

Úvod

Malý chlapec předškolního věku, který lízal v parném letním dnu zmrzlinu blízko řeky, spatříc mého přítele, který vlastní poměrně rozsáhlé barevné tetování, se rozhodl, že chce, aby se díky jeho výrazné vizáži stal součástí dětské narozeninové oslavy. „Máš pěkné tetovačky, přijď příští týden na moje narozeniny!“

To mě přivedlo k myšlence, jak často se děti v dnešní době setkávají s výraznými tělesnými úpravami, které nejsou přirozenou součástí lidského těla, jak jsme zvyklí. Zajímalo mě tedy, co si o tělesných modifikacích myslí děti předškolního věku a jak je vnímají?

Ve své bakalářské práci narážím na to, jak důležité je prostředí, ze kterého děti pochází, působení rodiny, tradic, předsudků vůči nonkonformitě a vliv subkultur, které dítě, ať už aktivně, či pasivně obklopují.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. TĚLESNÉ MODIFIKACE

Body modifications, neboli bodyart – tedy tělesné úpravy, či zdobení těla, je možné nalézt ve všech koutech naší planety již po dlouhá staletí. Tělesné modifikace dnes zažívají renesanci, v průběhu času se měnily techniky, styly i forma, přesto však nikdy nedošlo k jejich úplnému vymizení. Měnil se obsah sdělení i jeho funkce – od rituální – propíchané části těla prastarých kmenů, léčebné – např. Otzi¹, ochrannou – např. u mořeplavců, přes sexuální až po čistě estetickou, která je k vidění nejčastěji v dnešní době. Bodyart se stal fenoménem poslední doby, je brán jako umění, kdy se tělo stává plátnem, ovšem s platností tak trvalou, jako je tělo nositele. Z historických nálezů, jako jsou jeskynní malby, skulptury i architektonická díla, je patrné, že úpravy těla byly vždy nedílnou součástí lidských životů.

Tělesné dekorace působí na veřejnost rozporuplným dojmem. Najdou se tací, kteří je obdivují a jsou jimi fascinováni, i ti, kteří cítí k takto upraveným lidem odpor, což je více patrné převážně u starší generace, kde jsou tyto lidé často spojováni s kriminální sférou či s ne příliš důstojným životem. V dnešní době se s těmito lidmi můžeme setkat ve všech vrstvách naší společnosti – od dělníků, zdravotních sester, učitelů, vojáků, policistů, lékařů i právníků. Modifikovaní lidé jsou často odsuzováni podle prvního dojmu a o to těžší bývá vybudovat si své místo ve společnosti. (Fiksa, 2009)

Podle Šiškové (2008) společnost raději přijímá něco, co zná, co je pro ni přirozené a běžné než něco, co musí znovu zkoušet, případně tomu dávat novou šanci. Když po této zkoušce zjistí, že se „novinka“ osvědčila, otevírá se jí a je schopná ji přijmout jako svou součást. Někdy se ovšem stane, že je to na danou společnost příliš, má pak pocit, že může její fungování ohrozit či narušit, proto se uzavře a zůstává neoblomná.

¹ Ledem mumifikované tělo nalezené v Alpách v roce 1991, pocházející z doby před Kristem, na jehož těle jsou patrná tetování, která jsou umístěna na místech kloubních úponů, mělo tedy pravděpodobně sloužit k mírnění zánětu kloubů (Fiksa, R., 2009)

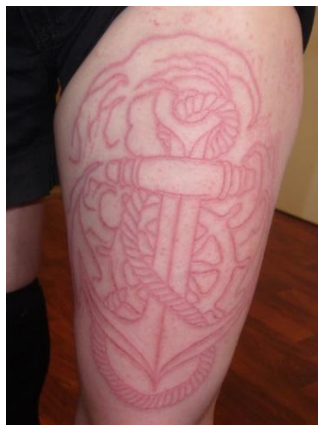
1.1 Vymezení pojmu modifikace

Označení tělesné modifikace zahrnuje širokou škálu tělesných úprav, se kterými se je možné na ulicích setkat. Podle SHE-MONA² (2010) není jasně definováno, co se do této kategorie dá zahrnout, ale pokud by měl být výklad doslovný, tak veškeré úpravy těla – tedy i stříhání nehtů, oblékání, barvení vlasů, líčení, plastické operace, ale i plomba po návštěvě zubaře či anomálie v důsledku různých úrazů či onemocnění. Pokud bychom se drželi této definice, pravděpodobně bychom v dnešní době nenašli moc lidí, jejichž tělo nepodstoupilo žádný z těchto zásahů. Sociokulturní norma naší společnosti je taková, že většina žen nosí náušnice, i to je součástí modifikací jako takových.

1.1.1 Druhy tělesných modifikací

Podle Fiksy (2009) termín body modifications obsahuje primárně tetování a piercing, sekundárně pak další úpravy jako skarifikaci, branding, cutting, amputace, implantáty a body painting.

- **Skarifikace** je odvozena z anglického scar, tedy jizva, jizvení, které se dále dělí na:
 - **Branding**, kde je základem anglické slovo brand, tedy cejchovat, pálit, značkovat, z čehož vznikají jizvy vypalované

Obrázek č. 1³

² Šimon Svěrák

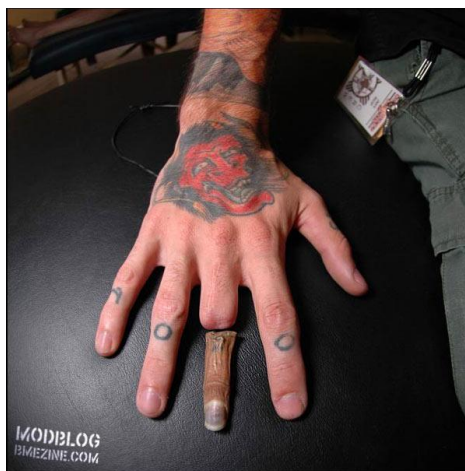
³ <http://www.deviantart.com/art/Jobb-St-aring-le-023-387837281>

- **Cutting**, z anglického slova cut, tedy řezat, při čemž vznikají jizvy vyřezávané⁴.

Obrázek č. 2⁵

- Další tělesnou úpravou je chirurgické odstranění některé z okrajových částí těla, tedy **amputace**.

Obrázek č. 3⁶

⁴ <http://www.topzine.cz/skarifikace-aneb-kdyz-jsou-jizvy-krasne>

⁵ <http://www.body-modification.org/index.php?seite=cutting>

⁶ <http://news.bme.com/2007/09/24/giving-the-finger-no-more/>

- Čím dál častěji je možné se setkat s všelijakými **implantáty**, což je přirozená či umělá tkáň nebo orgán vpravený do těla člověka⁷.

Obrázek č. 4⁸

- Za velmi populární techniku zdobení těla je považován taktéž **body painting** (z angl. paint – líčit, lakovat, malovat), který je považován za odnož výtvarného umění používající k malbám převážně ženské tělo.⁹

Obrázek č. 5¹⁰

⁷ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Implant%C3%A1t>

⁸ http://www.oddee.com/item_96617.aspx

⁹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Bodypainting>

- Další poměrně novou úpravou, která si za poslední léta získává čím dál větší oblibu je tzv. **ear pointing**, kde je narušena chrupavka v horní části ucha a její části jsou vymodelované a sešité do špičky, vznikají tím tzv. elfí uši.

Obrázek č. 6¹¹

- Za zmínku stojí také tzv. **tongue splitting**, kdy je jazyk rozdělen nejčastěji skalpelem na dvě poloviny, kdy každou z nich lze používat zvlášť.

Obrázek č. 7¹²

¹⁰ <http://www.ilovebodyart.com/face-paint-illusions-lara-hawker-nz/>

¹¹ http://www.oddee.com/item_96617.aspx

¹² <http://russfoxx.com/gallery/tongue-splitting>

Oba autoři se shodují, že k tělesným úpravám patří i určitý životní styl, takže svět modifikací se stává zároveň subkulturou, kde se lidé vlastními rozsáhlejšími zdobení těla často vyhledávají a sdružují do určitých zájmových skupin, často dělených podle preferencí k určitému druhu modifikace. Jako každá jiná subkultura má i svět bodyartu svá významná data, události a osobnosti.

Jak bylo zmíněno výše, nejběžnějšími úpravami, které společnost nejlépe přijímá, jsou piercing a tetování, na které bych se chtěla ve své práci hlavně zaměřit.

Fiksa (2005) definuje **piercing** jako: „Činnost, při které je zaváděn předmět, většinou šperk z různých materiálů do tkáně.“

Obrázek č. 8¹³

Pod termínem **tetování**¹⁴ si můžeme představit určitý druh kresby, při které jsou vpichovány pomocí tetovací jehly a tetovacího strojeku částičky inkoustu nebo jiného barviva pod kůži člověka. V odborné terminologii jde o tzv. mikro-pigmentovou implantaci.

¹³ http://www.oddee.com/item_96617.aspx

¹⁴ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tetov%C3%A1n%C3%AD>

Obrázek č. 9¹⁵

1.2 Tělesné modifikace v sociálních skupinách

Drtivá většina body modifications před rokem 1989 vznikla převážně na vojně či ve věznicích, kde „modifikátoři“ prokazovali svůj um ryze alternativním způsobem. A to například užitím jehly na šití jako náradí pro aplikaci piercingů, případně tetovacího strojku vyrobeného z duté propisovací tužky, motorku z walkmana a tužkových baterek. Valenta (2011) tvrdí, že v dnešní době stigma tělesných modifikací pomalu mizí a společnost jej přestává brát jako ukazatel sociální třídy. Výrazně k tomu napomohlo, že hlavně tetování se stalo velice módní záležitostí nejen mezi běžnou populací, ale i mezi veřejně známými osobnostmi. Stále to v dnešní době ale není tak snadné, jak by se mohlo zdát. Je znám ne jeden případ, kdy se dotyčný dostavil na pohovor dostatečně oděný a po jeho přijetí, byla v práci jeho vizáž takovou překážkou, že ji nebylo schopné vedení unést a dotyčný byl z práce vypovězen. Naštěstí jsou to pouze ojedinělé případy a dnešní společnost je protkána netradičním vzhledem napříč rozdílnými sociálními skupinami.

Zpira na svém blogu uvádí, že kandidaturu Vladimíra Franze, jehož tělo je z většiny pokryto výrazným tetováním, na post prezidenta České republiky, považuje za známku pozitivního vývoje společnosti. Uveřejnil zde taktéž rozhovor s jedním ze zakladatelů internetové stránky *Bmezine.com*, která je Mekkou subkultury tělesně modifikovaných: „V žádném případě netvrdím, že bychom měli volit někoho jenom

¹⁵ <http://www.tattooset.com/tattoo/2540-art-tattoo>

proto, že má potetovanou tvář. Nicméně pokud se setkám s někým, kdo vypadá takhle, vím, že s ním přinejmenším sdílím část svých životních zkušeností. Už proto si vždy rád poslechnu, co se mi snaží říci. Je třeba dodat, že potetovaná tvář také znamená, že kandidát nebude spojován s žádnými velkými korporacemi, protože – přinejmenším v současné době – potetovaný obličej je to, co vám dveře těchto společností zavře přímo před nosem. A v tom vlastně spočívá ironie celého tohoto komentáře: budeme-li takovéto kandidáty podporovat na základě uvedeného důvodu, učiníme jej snad časem bezcenný.“¹⁶

S tímto problémem v profesní oblasti se setkáváme i za hranicemi České republiky, na armádu USA byl vyvíjen takový nátlak z vnější i z řad svých, že v roce 2005 učinila prohlášení, ve kterém zmírnila podmínky pro přijetí. V prohlášení je zmíněno, že US Army je ochotná přijmout do svých řad i mladíky, jež na svém těle mají tetování kdekoli mimo hlavu, obličej či hrdlo a jeho obsah není nijak extremistický, případně nemá rasistický či sexuální charakter. V případě žen se jedná o ústupek v podobě permanentního make-upu, který je také tetováním, v podobě očních linek, rtů a obočí, které by mělo být přiměřené a ladit s uniformou. Mluvčí armády Bryan Hilferty řekl: „Armáda je Amerika. Jsme synové a dcery Ameriky. Američtí synové a dcery se nechávají tetovat, což znamená, že i američtí vojáci budou tetovaní.“¹⁷

1.3 Modifikace jako vyjádření nonkonformního životního stylu

Nonkonformita¹⁸, tedy chování neshodující se s normami či cíli dané skupiny, je potřebné pro celistvé fungování dané společnosti. Nonkonformní vizuální vyjádření může být v souladu s rodinnými tradicemi, může mít hluboký význam, odkazovat ke kořenům svých předků a může projektovat hrdost svého nositele k určité situaci, době či osobě. Zrovna tak může stát na opačné straně, může varovat, hanit, ukazovat nesouhlas i touhu být jiný než ostatní, ať už v úzké skupině, kterou spojuje nějaký prvek

¹⁶ <http://hackingthefuture.blogspot.cz/2009/03/shannon-larrat-exclusive-interview.html>

¹⁷ *Tattoo art magazin Tetování*. Přerov: Index, 2006, 7. ISSN 1213-0672.

¹⁸ <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/nonkonformita>

nebo globálně. Modifikace mohou být v tomto ohledu spojovány s chováním disociálním, asociálním, případně antisociálním¹⁹:

- I. **Disociální chování:** Chování nepřiměřené, nespolečenské, nevhodné, dá se zvládnout běžnými pedagogickými prostředky.
- II. **Asociální chování:** jednání proti společenským normám, které je v rozporu s morálními zásadami, ale nepřekračuje právní ustanovení, jedinec poškozuje většinou sám sebe, je zvládnutelné speciální-pedagogickými postupy.
- III. **Antisociální chování:** záměrné protispolečenské jednání, které ohrožuje společnost i jedince, jsou ohroženy hodnoty, kterých se daná společnost snaží dosáhnout, je zvládnutelné pouze ústavní péčí nebo pobytem v nápravných zařízeních, hrozí zde výskyt recidiv.

Nonkonformní životní styl je odrazem svobodné vůle každého člověka. Někteří se odchylují od normy mírou angažovanosti v náboženském vyžití, jiní příslušností k určité hudební subkultuře, další zájmovou skupinou, ke které patří, případně tím, čím se stravují a co uznávají. Všechny ze zde jmenovaných odlišností spojuje jedna věc, plavou proti proudu, proti zvyklostem většinové společnosti. Mnoho z těchto lidí si přeje, aby bylo na první pohled zřejmé, jaké jsou jejich postoje, názory, hodnoty, priority nebo koníčky, proto na nich nezdědka najdeme různé tělesné modifikace, které tyto skutečnosti zobrazují.

2. Předškolní věk dítěte

Za předškolní věk dítěte považujeme období od 3 do 6 (7) let. Toto období, nazývané též jako „věk prvního vzdoru“ či „věk otázek“, začíná vstupem do mateřské školy a končí obvykle ukončením docházky do ní, tedy přechodem na 1. stupeň základní školy.

Podle Vágnerové (1999) předškolní věk dítěte souvisí s těmito mezníky, ale pro každé dítě trvá jinak dlouho. Není závislé pouze na ukončení docházky do mateřské

¹⁹ http://www.zsodrypohorska.cz/poruchy_chovani.pdf

školy, nýbrž i na osobnostních předpokladech a schopnosti socializace. Konec této fáze tedy není určen fyzickým věkem. Charakteristické pro toto období je, že dítě přijímá vše, čím je obklopeno a začíná si uvědomovat důležitost dění kolem sebe, je vůči němu otevřený. To zapříčiní uvolňování pevných vazeb na rodiče, dítě tedy zpravidla poprvé za svůj život dokáže fungovat do určité míry samostatně. V průběhu socializace si dítě utváří svou identitu, formuje se mu osobnost, učí se pracovat se svými emocemi a mění se celkové fungování kognitivních procesů.

2.1 Vývojové teorie

Vývoj je proces evolučních změn fyzických, psychických a sociálních v průběhu života člověka, které jsou spolu velmi úzce spjaty. Říčan a kol. (1997) uvádí principy psychického vývoje jako:

- Nevratnou změnu
- Zákonitou změnu
- Změnu patrnou zvenčí i zevnitř
- Jde o změnu postupující od snadnějšího ke složitějšímu - zdokonalování
- Vývoj není pouze o kvantitativním růstu, ale i o kvalitativním

4 oblasti psychického vývoje:

- **Biosociální vývoj** – vývoj tělesné stránky, zahrnuje i změny vzhledu těla, které mohou podléhat sociokulturním vlivům, vývojovým etapám a prostředí
- **Kognitivní vývoj** – psychické procesy, které člověk používá při myšlení, jsou součástí poznávání, patří mezi ně například paměť, řeč, rozhodování, usuzování, učení, mohou podléhat vlivům médií, způsobu vzdělávání...
- **Psychosociální vývoj** – patří sem mezilidské vztahy a proměny osobnosti, její chování, jednání, které podléhá určitým vnějším vlivům, např. působení skupin či vrstev, ze kterých osoba pochází

- **Emocionální vývoj** – způsob prožívání, dítě zraje a učí se zacházet se svými emocemi, jedná podle vrozených dispozic k emocionálnímu prožitku (Říčan, Krejčová, 1997)

2.1.1 Učení a zrání

Kern (2000) zmiňuje, že ke správnému průběhu psychického vývoje jsou podstatné dva psychické procesy, které jsou ve vztahu vzájemné interakce:

- **Zrání** - „Proces probíhající podle vnitřních zákonů, s rozhodující úlohou genové a vrozené výbavy jedince. Zrání se týká anatomických struktur, jejich fyziologických funkcí a elementárních psychických předpokladů (např. elementární formy vnímání a paměti, vlohy pro rozvinutí schopností, temperamentová vzrušivost). Zrání je však neoddělitelné od vzájemného působení jedince a prostředí. Příznivé nebo narušené životní prostředí, kulturní stimulace anebo její nedostatek, dobrá nebo nepříznivá příležitost k učení, k činnostem nebo sociální komunikaci silně ovlivňují vývoj.“ (Čáp, J., 2001, str. 182)
- **Učení** - „Učení je tendence ke změně chování (tato změna je bezprostředně pozorovatelná jen v motorickém, ne v mentálním dění), odehrávající se na úrovni senzomotorické, emocionální, sociální a kognitivní (nejen jako hodnotitelný výkon žáka ve škole). Učíme se pozorováním, procvičováním nebo vhladem (nikoli zráním či únavou, které také vyvolávají určité změny v chování).“ (Kern, 2000, str. 99)

2.1.2 Teorie attachmentu

Tedy teorie přimknutí, případně teorie vztahové vazby, kterou zformoval John Bowlby, hovoří o přimknutí jako o biologicky zakotveném systému chování, který existuje mezi rodičem (případně osobou, se kterou má dítě mateřský vztah) a dítětem. Hlavní funkcí tohoto mechanismu je vyvolat u dítěte pocit bezpečí prostřednictvím ochrany a snahou zajistit přežití. Podle Bowlbyho (1996) přichází na svět jedinec s předpokladem k sociálnímu kontaktu, ze stránky biologické se schopností navázat vztah. V teorii attachmentu je kladen důraz na naplňování potřeb dítěte, které jsou

základní stavební jednotkou zdravého vývoje dítěte. Cílem tohoto systému je trvalá dostupnost blízké osoby. Dítě si díky přimknutí, které k mateřské osobě má, je schopné vybavit vzpomínky, zážitky a zkušenosti, které načerpalo v průběhu dětství.

2.1.3 Teorie morálního vývoje

Teorie morálního vývoje byla zformulována americkým psychologem Lawrencem Kohlbergem. Tvrdí, že kognitivní vývoj předchází vývoji morálnímu a že neznamena, když člověk docílí vysokého stupně kognitivního, že musí nezbytně dosáhnout vysokého stupně morálního. Kohlberg v knize *The Development of Children's Orientations towards a Moral Order I. Sequence in the Development of Moral Thought (1963)* zmiňuje, že lidé jsou schopni uvažovat morálně v abstraktních situacích, naproti tomu v situacích konkrétních jejich odvaha k činům značně zaostává. Kohlberg shrnul způsoby jednání ve výše zmíněných abstraktních situacích do 6 stádií, které pak zobecnil do 3 úrovní:

- **Prekonvenční úroveň morálky** (stadium 1,2) – osoba se orientuje na odměnu, případně se obává trestu, soustřeďuje se pouze na výsledek, chápe pojmy dobro a zlo podle důsledku, který čin nese nebo pokud to již bylo zmíněno nějakou autoritou
- **Konvenční úroveň morálky** (stadium 3,4) – osoba chce plnit očekávání svého okolí, orientuje se na řád a systém, který je obecně platný, myslí na průběh a důsledky svého jednání, ochraňuje zájmy svého okolí, rodiny, národa
- **Postkonvenční úroveň morálky** (stadium 5,6) – osoba chce být sama se sebou spokojena, pocit vnitřního naplnění, důležitou roli hraje svědomí, není již orientovaná na autority, chce fungovat autonomně

Kohlberg zmiňuje, že každá osoba dosáhne jiné úrovně morálního smýšlení, společenský status ani úroveň vzdělání nemá na tuto skutečnost žádný vliv. Mnohdy

může nevzdělaná osoba mít lepší morální citění a cit pro etiku než leckterý vysoce studovaný jedinec. Někteří lidé za celý svůj život nedosáhnou 5. a 6. stadia. Proti tomuto tvrzení vystupovala řada kritiků, která stála za tím, že v zemích, kde se nevyskytuje úroveň postkonvenční morálky, nemá vliv morální nevypěstlost, ale kultura a tradice. Všechna stadia na sebe navazují, není tedy možné, že by se dalo přeskakovat z jedné úrovně na druhou a zpět.

3. Socializace

Jako socializaci můžeme označit proces začleňování jedince do společnosti a jeho kultivaci. Nejdůležitějším faktorem je prostředí, ze kterého dítě pochází a v jakém vyrůstá, tedy rodina, což můžeme nazvat primární socializací.

3.1 Sociální identita

Sociální identita neboli sociální role je souhrn atributů, který k dítěti daná společnost připisuje. Jinak řečeno jsou to očekávání dané společnosti nebo určité skupiny vůči konkrétnímu člověku. Osoba by měla najednou plnit vícero rolí, které jsou závislé na jejím postavení (její rodiny), věku, původu, pohlaví, atd. V případě dítěte, např. role syna/dcery, případně sourozence, vnoučete, dále role předškoláka/školáka/studenta.

Nejdůležitějšími faktory ovlivňujícími utváření sociální identity dítěte jsou vztahy s vrstevníky (spolužáky, kamarády), funkční rodina, kde je někdo z dospělých dítěti vzorem a prostor pro vývoj svého vlastního „já“ pomocí svobodného rozhodování a míře zodpovědnosti za své jednání. Zároveň je důležité, aby dítěti byly vytyčeny hranice, které prostřednictvím zákazů a příkazů přijímá za své a učí se díky nim rozpoznat normy, které jsou v dané společnosti platné. Neméně důležitou roli na vzniku sociální identity má také vlastnictví. Děti v předškolním věku mají často majetnické sklony a co je jejich, je součástí jejich já. Tedy můj domov, můj tatínek, moje autíčko. Toto chování začíná zpravidla ustupovat kolem 5. roku věku. Děti se rády srovnávají se svým okolím, což často vede k tomu, že chtějí to, co má ten druhý,

protože chtějí být jako on, chtějí se mu podobat. Vzhled svého těla děti nevnímají, vnímají jej až v případě, že ve svém okolí mají někoho, kdo se svou vizáží vymyká standardnímu vzezření a vzbuzuje u ostatních pozornost.

3.2 Postoje, předsudky a stereotypy

„Stereotypy jsou to formy iracionálně založeného poznávání a posuzování jedinců nebo celých skupin, které vyjadřují podřazování vnímaných jedinců pod určitá již hotová a tradiční schémata "vidění" a hodnocení.“ (Kohoutek, 2002, str. 227)

Součástí multikulturní společnosti jsou různorodé postoje, které některé lidi spojují a jiné od sebe odvrací. V každém případě lze tvrdit, že se vždy jedná o emotivní postoj k určité osobě či skupině osob, který není založený na poznání, nýbrž na předpokladu či mínění. Škála předsudků a stereotypů je pestrá, od těch velmi pozitivních, po velmi negativní, trvalé či takové, které se dají vyvrátit po pouhém krátkém dialogu. Předsudky ovlivňují celý život člověka, i když kolikrát k nim osoba přijde bez vlastního přičinění, například výchovou nebo špatným příkladem. Stabilita postojů je charakteristickým povahovým rysem osobnosti každého z nás. „S konceptem předsudku úzce souvisí *diskriminace*, což je vlastně odlišné (často negativní) zacházení s osobami, které patří do určité sociální skupiny. Obvykle je diskriminace behaviorálním výrazem předsudku. Obecně lze říci, že ten, kdo je diskriminován, je zbaven nějaké výsady nebo práva, které je dáno jiným členům společnosti, kteří nepatří do dané minoritní skupiny. Patří sem také *etnocentrismus*, kdy se lidé uvnitř vlastní skupiny (nebo národa) nadhodnocují a ostatní skupiny (či celé národy) odmítají. Předsudek v sobě obvykle zahrnuje stereotypní názory určité skupiny.“ (Kohoutek, 2009)²⁰

²⁰ <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0912/stereotypy-predsudky-a-image>

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. Výzkumný problém a cíl výzkumu

Výzkumným problémem mé bakalářské práce je zjistit, jak děti reagují na tělesné modifikace na dospělých osobách.

V teoretické části jsem se zaměřila na tělesné modifikace jako takové, snažila jsem se přiblížit, co tento pojem znamená, proč se lidé od pradávna těmto úpravám věnují. Dále uvádím úskalí modifikací v sociálním vnímání a to, jak může být stigmatizující. Ve druhé polovině teoretické části se věnuji předškolnímu věku, zmiňuji jeho zvláštnosti a objasňuji klíčové pojmy tohoto období. Dále se zabývám vývojovými teoriemi.

V praktické části bude mým cílem zjistit, jak na děti působí lidé s výraznými modifikacemi a jaké emoce v nich vyvolávají. Výzkumná otázka tedy zní: *„Jakým způsobem vnímají děti tělesné modifikace dospělých? Co si o nich myslí?“* Praktickou část jsem doplnila o postřehy z mé třídy ve školce a dětské reakce na mé tetování a piercing.

2. Metodologie

Praktická část mé bakalářské práce byla prováděna kvalitativním výzkumným šetřením. Na výzkumnou část jsem užila metodu polostrukturovaného rozhovoru s dětmi předškolního věku v mé třídě, při čemž jsem si dopředu připravila otázky a pokud bylo potřeba, na místě jsem doplnila další, které mi přišly k tématu důležité nebo by odpovědi na ně mohly být zajímavé. Cílem bakalářské práce je zjistit, jak děti vnímají tělesné modifikace a co si o nich myslí, proto jsem pro naplnění těchto cílů vybrala tyto otázky:

1. Víš, co je to tetování nebo piercing?
2. Co si myslíš o lidech, kteří mají tetování nebo piercing? Jací jsou?
3. Znáš někoho, kdo by měl tetování nebo piercing?

4. Víš jak se tetování nebo piercing dělá?
5. Líbí nebo nelíbí se ti tetování nebo piercing?
6. Chtěl/a bys tetování nebo piercing?
7. Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co měl na sobě?
8. Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš hodní nebo zlí?
9. Myslíš si, že lidé, kteří mají tetování nebo piercing jsou spíš chytrí nebo hloupi?

3. Kvalitativní výzkum

Strauss a Corbinová (1999) uvádí, že kvalitativní výzkum je způsob získávání informací od osoby, v jejímž přirozeném prostředí nebo v prostředí, kde se daná osoba cítí příjemně, který nám umožňuje hloubkový vhled. Informace, které od dotazovaného dostaneme, nemusí být obecně platné, což lze považovat za jednu z nevýhod tohoto výzkumu. Další poměrně častým problémem je, že výzkum může nabýt subjektivního dojmu podle jeho výzkumníka. Je tedy obtížné ověřit vzniklé teorie či hypotézy. Kvalitativní výzkum by měl obsahovat údaje z různých zdrojů, mezi nejčastější patří pozorování nebo rozhovor, analytické či interpretační postupy, díky kterým získáváme výsledky a písemné i ústní výzkumné zprávy.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.“ (Strauss, Corbinová, 1999, str. 10)

4. Výzkumné metody

„Pedagogická diagnostika je komplexní proces, jehož cílem je poznávání, posuzování a hodnocení vzdělávacího procesu a jeho aktérů. Při diagnostice sledujeme nejen výsledek, ale též sám proces.“ (Zelinková, O., 2001, str. 12)

V této bakalářské práci jsem pracovala s těmito dvěma metodami:

4.1 Pozorování

Tato metoda je skladbou procesů, jako je sledování a systematické zaznamenávání jednání dítěte, která je podkladem pro to, jak nejlépe dítě vést. Pozorování není nutné provádět ve školním prostředí, je uplatnitelné kdekoli, kde dochází ke styku dětí, případně dětí s dospělými a je možné zde pozorovat dětské počínání a jeho projevy. Sledovat myšlenkové pochody a psychické procesy není možné, proto je nutné zaměřit se na reakce, které můžeme pozorovat z vnější, a mohou nám dostatečně reflektovat stav psychiky. Pozorování je proveditelné, pokud můžeme stavět na tom, co vidíme či slyšíme a můžeme měřit. Toto vše odráží zkušenosti, znalosti, ukazuje, jak dítě prožívá a do jaké míry se mu odráží zážitky z jeho dosavadního života v jeho psychice. Díky těmto skutečnostem je pak možné dělat závěry, ale abychom předešli riziku, že dítě jedná náhodně, je vhodné pozorování uplatnit vícekrát v téže situaci, pokud je to ovšem možné. Pozorování může praktikovat speciální pedagog, učitel, rodič či jiný dospělý, měl by však mít alespoň základní informace, jak tuto metodu užívat.

4.1.1 Zúčastněné pozorování

Pro tento výzkum jsem zvolila metodu skrytého zúčastněného pozorování ve třídě předškolních dětí v mateřské škole v Neznašově. Děti nebyly seznámeny s tím, že se chystám pozorovat jejich reakce, kvůli možnému zkreslení, případně ovlivnění jejich přirozeného chování. Jelikož jsem učitelkou této třídy, děti byly v prostředí, které dobře znají. Děti by měly být dodatečně informovány o jejich sledování, což jsem následně provedla a vysvětlila jim důvod, který jsem k jejich pozorování měla.

4.2 Rozhovor

Metoda rozhovoru je složena ze dvou částí – otázek a odpovědí, díky nimž je možné zjistit subjektivně zbarvené informace v daný okamžik. Rozhovor by měl být prováděn v klidném prostředí, kde má dítě možnost přemýšlet a soustředit se na své odpovědi. Důležité je, aby se dítě cítilo uvolněně a bezpečně, tedy aby byl rozhovor

ideálně veden ve známém prostředí nebo s osobou, kterou alespoň trochu zná, což napomůže dítěti odpovídat bez stresu, obav či spěchu. Rozhovor může být strukturovaný, polostrukturovaný nebo nestrukturovaný, kdy první možnost staví na tom, že otázky i odpovědi jsou dány předem a možnost poslední je prakticky volné vyprávění, do kterého zasahujeme pouze doplňujícími otázkami, druhá varianta je kombinací obou již zmíněných.

4.2.1 Polostrukturovaný rozhovor

Tato varianta rozhovoru je nejběžnější, za to poměrně technicky obtížnou možností, jak získat informace od dotazovaného. Tazatel by měl mít dopředu připravené okruhy otázek nebo otázky, ke kterým v průběhu rozhovoru může doplňovat další, které má buď připravené dopředu, nebo ho aktuálně napadnou, aby se dozvěděl k uvedenému tématu co nejvíce. Na pořadí otázek nezáleží, je možné otázky pokládat tak, jak navazují na plynulý tok rozhovoru. V případě, že jsme některé z odpovědí neporozuměli, necháme si informace upřesnit nebo objasnit. Tazatel si zapisuje odpovědi buď do záznamových archů, nebo zvolí variantu přepisu z audio nahrávání, na kterou ovšem musí mít souhlas respondenta. (Miovský, 2006)

5. Charakteristiky pozorovaných

5.1 Třída

Třída, kde jsem prováděla výzkum, je složena z 22 dětí, z nichž některé nebyly daný den ve školce přítomné. Většinu dne byla třída sloučena se sousední třídou, kterou navštěvují děti mladšího věku. Obě třídy jsou heterogenní. Třídu Všemyslíků, ve které probíhal výzkum primárně, navštěvují převážně děti předškolního věku a děti s odkladem školní docházky, doplněné o několik dětí mladšího věku. Druhá třída, tedy třída Vsetečky, je složena z dětí od 2,5²¹ roku do 4 let. Třída je dočasně přemístěna kvůli opožděné rekonstrukci do prostor základní školy, proto je její fungování mírně

²¹ Výjimka ředitele školy o přijetí dětí mladších 3 let do předškolního vzdělávání

ztížené vnějšími podmínkami – šatna se nachází o patro níž než samotná třída, umývárna s toaletami je umístěna mimo třídu na chodbě školy. Děti se stravují ve školní jídelně, která se rovněž nachází v dolním patře budovy.

Prostor třídy je pomyslně přepůlen na hernu, kam se na dobu odpočinku rozkládají lehátka a část se stolečky a tabulemi, kde se děti věnují ostatním aktivitám. Děti jsou vedeny k tomu, aby se k sobě chovaly empaticky, prosociálně, nevylučovaly nikoho z kolektivu a doufám, že i nezávislý pozorovatel naší třídu takto vnímá. Při spontánních aktivitách si děti mohou zvolit z mnoha pomůcek, které mají volně k dispozici např. stavebnice, tematické koutky, autíčka, panenky, sportovní pomůcky, knihy a časopisy, hry rozvíjející jemnou i hrubou motoriku atd. K řízeným aktivitám jsou využívány výtvarné, tělovýchovné, dramatické i hudební pomůcky. V odpoledních hodinách po ukončení provozu školní družiny se zbylí školáci slučují s dětmi z MŠ, kde mají možnost být až do konce pracovní doby.

5.2 Škola

Mateřská škola je malotřídní, velmi úzce spolupracuje se školou základní, kde má mnoho z dětí své sourozence. Škola leží 2km od Týna nad Vltavou v obci jménem Neznašov, která má 535 evidovaných obyvatel. Je tedy zřejmé, že se většina lidí zná, což má své klady i zápory. Budova mateřské školy je nyní v rekonstrukci, děti jsou tedy dočasně přesunuty do prostor školy základní. V současné době zde pracuje 6 zaměstnanců - ředitel, který je zároveň jediným učitelem ZŠ, 3 učitelky pro MŠ a 2 pracovnice provozu školní jídelny. Mateřská i základní škola pracují s prvky vzdělávacího programu Začít spolu, hlavně jsou využívána k práci centra aktivit. V odpoledních hodinách mají děti možnost využít pestrou nabídku kroužků všestranně rozvíjejících jejich dovednosti – sportovní, hudebně-dramatický, sbor, flétna, kytara, výtvarný atd.

5.3 Objekty výzkumu

5.3.1 Kristina

Kristina je aktivní upovídaná dívka, která se narodila 21. 1. 2009. Žije v úplné fungující rodině s jedním starším bratrem, který navštěvuje ZŠ. Oba rodiče jsou poměrně mladí, většinou oba dva děvče do školky vodí i ze školky odvádí společně, případně ji odvádí teta. Matka je prodavačkou a otec je tatér. Oba jsou velmi výrazně potetováni. Matka má viditelná barevná tetování na rukách a nohách, v obličeji piercing v nose a mnoho náušnic v uších, otec je na viditelných místech potetovaný téměř celý, vlastní černobílá tetování v okolí krku, na rukách i nohách a má piercing v bradě a dlouhou bradku. Rodiče jsou motorkáři a dceři se zřejmě věnují oba dostatečně. V rodině mají dle mého pohledu oba rodiče rovnocennou roli, nevšimla jsem si jako učitelka, že by jeden působil dominantněji. Kristina je vnímavá, velmi energická, poměrně tvrdohlavá, je výraznou osobností. V kolektivu je poměrně oblíbená, nemá žádné problémy s navazováním nových vztahů.

5.3.2 Tomáš

Tomáš se narodil 15. 3. 2008 a je jedináčkem. Žije v jednom domě s oběma rodiči a s prarodiči. Je velmi citlivý, ochotný, rozumný. Mezi dětmi vyniká svou výškou a starším vzezřením, v kolektivu je velmi oblíbený, speciálně mezi staršími dívkami. Baví ho činnosti, které jsou typické spíše pro dívky jako například česání, tančení, hry s panenkami, plyšovými zvířaty. Je rád středem pozornosti u dospělých osob, vynucuje si pozornost učitelek a baví se spíše s děvčaty. Otec je technolog a matka je zastupitelkou. Do školky ho vodí většinou babička a vyzvedává ho nejčastěji matka, v rodině působí dominantněji spíše ona než otec. Oba rodiče nemají žádné viditelné modifikace, jejich vizáž je přirozená.

5.3.3 Toník

Toník má starší sestru Aničku, která navštěvuje ZŠ. Je narozený 15. 5. 2008 a žije v úplné rodině. Toník má diagnostikované ADHD, je tedy poměrně náročné ho něčím zaujmout, aby udržel pozornost. Je to milý, energický, impulzivní chlapec, který je velmi

dobrosrdečný a občas svou zbrklostí zaviní nějakou nehodu, která ho pak mrzí. Má vadu řeči – patlavost, je mu tedy hůře rozumět, ale i přesto je v kolektivu velice oblíbený a rád vymýšlí všelijaké klukoviny, ke kterým sebou strhne další chlapce. Otec pracuje jako vedoucí a matka je učitelka na základní škole. Oba mu věnují dostatečnou péči, ale otec je často pracovně vytížen, více času tráví s matkou. Otec je plešatý a má bradku a matčin vzhled je poměrně klasický, má piercing v pupíku a vícero náušnic v uších. Dominantnější se mi jeví v rodině otec.

5.3.4 Kačka

Kačka je živé děvče, které se narodilo 11. 11. 2009. Má starší sestru Lucku, která chodí do ZŠ a navštěvuje školní družinu, takže mám možnost vidět, jak se k sobě obě děvčata chovají. Kačka se nerada dělí a chová se ke svým vrstevníkům občas trochu sobecky, což má za následek, že jí ostatní děti příliš nevyhledávají. Naopak tíhne k dětem výrazně mladším, kde má prostor uplatnit svou přirozenou dominanci. Žije v úplně rodině, do školky jí vodí otec a odpoledne jí vyzvedávají rodiče oba. Otec je dělník a matka je pracovnící úřadu. Kačka rodiče příliš neposlouchá, ráda si dělá, co chce. Ani jeden z rodičů nemá žádné viditelné modifikace, matka nosí pouze velké zlaté kruhové náušnice.

5.3.5 Rozárka

Rozárka je dívka, která je velmi ochotná, milá a upovídaná. Má ve třídě svou partu, do které patří i Tomáš. Narodila se 20. 8. 2009. Má dva výrazně starší sourozence, sestru, které je 18 a bratra, kterému je 22. Žije v úplné rodině, kde otec je převážně pracovně mimo domov a matka je realitní makléřkou. Matka Rozárku každý den do školky vodí a odpoledne ji vyzvedávají sourozenci, prarodiče nebo ona. Matka má poměrně výraznou vizáž, má křiklavě červené vlasy, chodí výrazně nalíčená, tetování ani piercing nejsou viditelné. Rozárka tráví mnoho času u sestry, která žije v Českých Budějovicích, která má černobílé jemné tetování na nártu, na spodní části zad a klíční kosti a piercing v jazyku.

5.3.6 Lucka

Lucka je narozena 14. 12. 2009. Má mladšího sourozence Vašíka, který navštěvuje vedlejší třídu a chodí do školky teprve 1. rokem. Lucka je hodné, milé, děvče, které je poměrně tiché, ale v kolektivu má své místo. Vyhledává spíše individuální než kolektivní činnosti. Pochází z úplné rodiny, kde je matka poměrně výrazně mladší než otec. Dominantní roli má v rodině otec. Matka je momentálně stále na mateřské dovolené, otec dělá projektanta. Matka začala být věřící, když málem potratila a na své děti je přílišně ochranná. Její vizáž je přirozená, má pouze piercing v pupíku. Otec nemá žádnou viditelnou modifikaci.

5.3.7 Dan

Dan je dítě s odkladem školní docházky. Je narozený 20. 9. 2007. Je jedináček. Žije v úplné rodině, kdy matka je výrazně mladší než otec. Dan pochází ze sociálně slabší rodiny z nepodnětného prostředí. Otec je bez práce, matka také, dominantní roli má v rodině otec. Matka dítě do školky vodí i jej vyzvedává. Dan není v kolektivu oblíbený, protože se nechová k dětem hezky, ubližuje jim. Má problémy s udržením pozornosti a na vstup do ZŠ není připraven. Matka nemá žádnou viditelnou modifikaci, otec má výrazné černobílé tetování na rukách.

5.3.8 Klaudivie

Klaidie se narodila 1. 5. 2009. Má mladšího bratra Vojtu, který s ní chodí do stejné třídy. Žije v neúplné rodině pouze s matkou, v dvougeneračním domě spolu s prarodiči. Každé z dětí má jiného otce a nyní matka žije s přítelem, který není otcem ani jednoho z dětí. Matka je nezaměstnaná. Klaidie je vůdčí osobnost, je schopnou organizátorkou celého kolektivu. Není nikdo z dětí, kdo by jí vylučoval z kolektivu, ale zároveň není ani oblíbeným členem, ráda na děti žaluje a vymýšlí si. Tráví mnoho času s babičkou, která jí většinou vyzvedává ze školky. Matka, ani babička nemají žádné viditelné tetování ani piercing.

6. Rozhovor s dětmi

6.1 Kristina

1. *Víš, co to je tetování nebo piercing?*

„Tetování jsou obrázky na rukách a piercing je ten hřebík, co máš v jazyku.“

2. *Co si myslíš o lidech, kteří mají tetování nebo piercing? Jací jsou?*

„Nevím.“

3. *Znáš někoho, kdo by měl tetování nebo piercing?*

„Táta to dělá a máma je má taky, ty tetovačky a piercing má máma na nose, takovou kuličku tam má.“

4. *Líbí nebo nelíbí se ti tetování a piercing?*

„Ty obrázky se mi líbí, já je mám taky, akorát nalepený.“ (vytahuje rukávy a ukazuje mi je)

5. *Víš, jak se tetování dělá?*

„Ne. Jak?“ (popíšu, že se používá jehla, která má v sobě barvu a ta se vpichuje pod kůži a je to napořád, zmíním, že aplikace bolí)

6. *Chtěla bys tetování nebo piercing?*

„Jo, protože ho má máma a táta a až budu chodit do školy, tak mi ho táta udělá.“

7. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*

„Strejda měl tetovačky tady (ukazuje na ruce) a měl tam růže, nůž, panáčka, pavučinu a dál už nevím...jo ještě takový to srdíčko propíchnutý tou dýkou a lebku!“

8. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš hodní nebo zlí?*

„Hodní.“

9. *Myslíš si, že lidé, kteří mají tetování, jsou spíš chytrí nebo hloupí?*

„Nevím, asi jak který.“

6.2 Tomáš

1. *Víš, co je to tetování nebo piercing?*

„Vím. Tetování jsou tetovačky, takový ty obrázky na kůži. Piercing je náušnice nějaká, třeba v pupíku.“

2. *Co si myslíš o lidech, kteří mají tetování nebo piercing? Jací jsou?*

„Nevím.“

3. *Znáš někoho, kdo by měl tetování nebo piercing?*

„Asi ne. Ty máš vlastně! A teta Hanka má v obočí takhle náušnici!“ (ukazuje).

4. *Líbí nebo nelíbí se ti tetování a piercing?*

„Líbí, až budu dospělý, tak si taky nějaký tetovačky nechám udělat.“ (A piercing?) „Ten ne.“

5. *Víš, jak se tetování dělá?*

„Nevím, asi se to nějak kreslí.“

6. *Chtěl bys tetování?*

„Asi jo.“

7. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*

„Tetování na krku a na rukách.“

8. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš hodní nebo zlí?*

„Třeba ty ve vězení zlí.“ (A Ondra?) „To nevím, asi ne, protože by nemohl být ve školce.“

9. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš chytrí nebo hloupi?*

„Asi obojí.“

6.3 Toník

1. *Víš co je to tetování nebo piercing?*

„Takový ty obrázky, Pavel ho má na rameni a to další nevím.“

2. *Co si myslíš o lidech, kteří mají tetování nebo piercing? Jací jsou?*

„Nevím.“

3. *Znáš někoho, kdo by měl tetování nebo piercing?*

„Vy. A máma má v pupíku náušnici.“

4. *Líbí nebo nelíbí se ti tetování a piercing?*

„Líbí se mi tetování, když má hodně barev, třeba auťák, ten starej, jak se houpe!“

5. *Víš, jak se tetování dělá?*

„Jo, vím, viděl jsem to v televizi. Dělá se propiskou.“

6. *Myslíš, že to bolí, když se to kreslí?*

„Ne!“

7. *Chtěl bys tetování?*

„Jo, ale až budu dospělej.“

8. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*

„Mikinu s kartama.“

9. *A na své kůži?*

„Tetování po celých rukách a na krku vlaštovky.“

10. *Myslíš si, že lidé, co mají piercing nebo tetování jsou spíš hodní nebo zlí?*

„Zlí jenom třeba nějací zloději, jinak hodní.“

11. *Myslíš si, že lidé, co mají piercing nebo tetování jsou spíš chytrí nebo hloupi?*

„Obojí.“

6.4 Kačka

1. *Víš co je to tetování nebo piercing?*

„Ty ozdoby na kůži, ty obrázky nebo kamínky, jak se třpytí nebo ty kuličky.“

2. *Co si myslíš o lidech, kteří mají piercing nebo tetování? Jací jsou?“*

„Nevím.“

3. *Znáš někoho, kdo by měl tetování nebo piercing?*

(ukazuje na mne)

4. *Někoho jiného ve svém okolí?*

„Ne.“

5. *Líbí nebo nelíbí se ti piercing a tetování?*

„Ty kamínky se mi líbí, třeba v uchu nebo na bříše, třeba růžovej.“

6. *Víš, jak se piercing dělá?*

„Ne.“

7. *Chtěla bys piercing?*

„To ne radši, udělám si doma tetovačku z Pribiňáčka.“

8. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*

„Barevný tetovačky. Pavučinu, růže, lebku, kříž a vlaštovky modrý na krku měl.“

9. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš hodní nebo zlí?*

„Hodní.“

10. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš chytří nebo hloupi?*

„Hloupi.“

6.5 Rozárka

1. *Víš co je to tetování nebo piercing?*

„Vím, sestra má obojí. Na noze a na zádech a v pupíku náušnici.“

2. *Co si myslíš o lidech, co mají tetování nebo piercing? Jací jsou?*

„Blázniví asi.“

3. *Líbí nebo nelíbí se ti piercing a tetování?*

„Víc se mi líbí tetování, protože si můžu nechat udělat různé obrázky, jaké chci.“

4. *Víš, jak se tetování dělá?*

„Takovým strojkem.“

5. *Chtěla bys tetování nebo piercing?*

„Chtěla.“

6. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*

„Tetování, měl spoustu obrázků na rukách.“ (Vzpomeneš si jaké obrázky?) „Měl tam lebku, kytky, trny a vlaštovky.“

7. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš hodní nebo zlí?*

„Asi obojí, ale spíš hodní.“

8. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš chytří nebo hloupi?*

„To nevím.“

6.6 Lucka

1. *Víš co je to tetování nebo piercing?*

„Tetování jsou obrázky na kůži a to druhé neznám.“

2. *Co si myslíš o lidech, kteří mají tetování nebo piercing? Jací jsou?*

„Nevím.“

3. *Znáš někoho, kdo by měl tetování nebo piercing?*

„Mamka ho má v pupíku a tetování má takový malinký na rameni.“

4. *Líbí nebo nelíbí se ti tetování nebo piercing?*

„Tetování se mi nelíbí, ty náušnice trochu.“

5. *Víš, jak se piercing dělá?*

„Ne.“

6. *Chtěla bys tetování nebo piercing?*

„Ne.“

7. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*

„Tetování.“ (Kde?) „To už si nepamatuju.“

8. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš hodní nebo zlí?*

„Nějací hodní i zlí.“

9. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš chytří nebo hloupi?*

„Asi chytří, ale nevím.“

6.7 Dan

1. *Víš co je to tetování nebo piercing?*

„Tetování znám, má ho táta na ruce.“ (Víš co je piercing?) Ne.

2. *Líbí nebo nelíbí se ti tetování nebo piercing?*

„Líbí se mi tetovačky.“

3. *Víš, jak se tetování dělá?*

„Z plastu.“ (Jak? Popíšeš mi to?) „Vezme se takovej plast a tím se to udělá.“

4. *Chtěl bys tetování nebo piercing?*

„Jo, ale až budu velkej jako táta, tak si ho koupím.“

5. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*
„Tetování.“ (Co na něm bylo?) „Hodně barev, křídla, kostka, lebka, pavučina.“
6. *Myslíš si, že lidé, co mají tetování nebo piercing jsou spíš hodní nebo zlí?*
„Hodní, protože to má táta.“
7. *Myslíš si, že lidé, kteří mají tetování nebo piercing jsou spíš chytrí nebo hloupi?*
„Asi obojí.“

6.8 Kludie

1. *Víš co je to tetování nebo piercing?*
„Tetovačky jsou ty obrázky na kůži, třeba na rukách.“ (A piercing?) „To je ta náušnice, třeba na obočí nebo v bradě, tam jí má teta.“
2. *Co si myslíš o lidech, kteří mají tetování nebo piercing? Jací jsou?*
„Nevím.“
3. *Znáš někoho, kdo by měl tetování nebo piercing?*
„Vy. A teta, co má Kubíka má tetovačku na rameni a náušnici v bradě s kamínkem.“
4. *Líbí nebo nelíbí se ti tetování nebo piercing?*
„Líbí se mi obojí.“
5. *Víš, jak se tetování dělá?*
„Nevím.“
6. *Chtěla bys tetování nebo piercing?*
„Jo, já ho mít budu, ale ještě nevím kde a co.“
7. *Pamatuješ si Ondru, co tu byl včera? Co ten měl na sobě?*
„Tetovačky!“
8. *Myslíš si, že lidé, co mají piercing nebo tetování jsou spíš hodní nebo zlí?*
„Určitě nejsou zlí, jen některý.“
9. *Myslíš si, že lidé, co mají piercing nebo tetování jsou spíš chytrí nebo hloupi?*
„Nevím, asi ty i ty.“

7. Vyhodnocení

Při rozhovorech jsem zjistila, že všechny děti ví, jak vypadá tetování a co to je, ale méně z nich zná termín piercing, pokud jej znají, používají spíše název náušnice. Snažila jsem se dozvědět, jací si děti myslí, že jsou lidé, kteří tyto ozdoby na svém těle mají a jak je vnímají, ale poměrně neúspěšně. Z osmi dotazovaných dětí mi odpovědělo pouze jedno děvče a to ještě po dlouhém rozmyšlení. Na základě této zkušenosti si myslím, že tuto otázku jsem nezvolila příliš vhodně, pro dítě předškolního věku je toto příliš obtížná úvaha, ale chtěla jsem se ve svém výzkumu vyhnout užití sugestivních otázek. Zjistila jsem, že většina dětí má ve svém okolí někoho, od koho tyto tělesné úpravy znají, všechny děti se s nimi už někdy setkaly. Podle uvedených odpovědí jsem vyhodnotila, že tetování přijde dětem zajímavější, protože jej vnímají jako obrázky, kde si mohou volit motiv. Piercing se takové oblibě netěší, pokud děti zaujal, jednalo se o dívky, které se soustředily převážně na barvu nebo třpyt kamínků, tedy na čistě estetickou stránku, kterou již zřejmě někde viděly. Zajímalo mě, zda děti předškolního věku ví, jakým způsobem se tetování či piercing dělá. Odpovědi byly převážně záporné, pouze jedna dívka znala odpověď. Na otázku zda by tetování nebo piercing chtěli, odpovídali tetování spíše ano, piercing spíše ne. Část z nich uvedla, že si jej nechají udělat až jako velcí nebo dospělí, jsou si tedy vědomi toho, že tetování není přirozenou součástí lidského těla.

Důležitou součástí výzkumu bylo též zjistit, zda pro děti bude zajímavý obsah tetování. Zajímalo mě, zda přisuzují jejich nositeli nějakou vlastnost nebo si nesou nějaké předsudky či stereotypy. Při pozorování jsem zjistila, že děti si potetované ruce Ondřeje Vlčka prohlížely se zaujetím, tedy vnímaly jistou odlišnost, ale žádné z nich se ani mne ani přímo Ondřeje nezeptalo na žádnou otázku týkající se jeho vzhledu. Druhý den jsem se dotázala, zda si děti pamatují, co měl Ondřej na sobě a téměř všechny děti odpověděly konkrétněji, než jsem očekávala, jedno dítě zmínilo oblečení, všechny ostatní věděly, že tetování, mnoho z nich uvedlo i konkrétní motiv. Děti, které ve svém okolí mají někoho, kdo má tetování či piercing a mají k němu nějaký citový vztah, berou tuto skutečnost jako zcela běžnou a chtějí některou z těchto modifikací taky.

Snažila jsem se dozvědět, jestli děti přemýšlí o charakterových vlastnostech modifikovaného člověka. Na dotaz, zda vnímají takového člověka jako chytrého nebo hloupého či hodného nebo zlého, všichni poměrně dlouho zvažovali odpověď, většina pak odpověděla, že mohou být ti i ti. Děti předškolního věku jsou si tedy vědomy, že lidé ve společnosti jsou různí, zmínily, že pokud se jedná například o lupiče či zloděje, kteří mají tetování nebo piercing, budou zlí.

8. Odpověď na výzkumnou otázku

„Jakým způsobem vnímají děti tělesné modifikace dospělých? Co si o nich myslí?“

Děti předškolního věku vnímají dospělé s nejběžnějšími tělesnými modifikacemi vcelku pozitivně. Podle výzkumu, který jsem provedla v mateřské škole s 8 objekty, jsem zjistila, že děti nemají předsudky ani stereotypy vůči tělesným modifikacím a to, jak daného člověka vnímají, záleží na tom, jakým způsobem s nimi bude jednat, případně jak se k nim bude chovat. Děti si uvědomují, že tetování i piercing mají fungovat jako ozdoby těla, tímto způsobem je i vnímají, o jejich vzniku nemají příliš informací, nejsou si tedy vědomi trvalosti ani bolestivosti aplikace.

9. Shrnutí praktické části

V praktické části jsem se pokusila zjistit, jakým způsobem děti vnímají a co si myslí o nejčastějších tělesných modifikacích, tedy o tetování a piercingu. Požádala jsem o spolupráci při výzkumu Ondřeje Vlčka, který se zhostil role figuranta a strávil se mnou a dětmi ve školce celý den, kdy se účastnil veškerých aktivit, při kterých jsem prováděla metodu pozorování. Další den jsem uskutečnila rozhovory s dětmi a ty nejzajímavější jsem použila do této práce.

10. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se snažila zjistit, jaké reakce u dětí vyvolávají tělesné modifikace, se kterými se běžně setkávají – tedy tetování a piercing. Na základě pozorování skupiny dětí a následného rozhovoru s jednotlivci z dané skupiny jsem se pokusila zachytit a popsat, co si děti myslí o těchto tělesných úpravách a zda k nim mají či nemají sympatie. Zajímalo mě, jaké emoce v dětech vyvolává tetování, jaké charakterové vlastnosti má dle jejich uvažování osoba s piercingem a zda jsou tyto úpravy pro děti něčím atraktivní nebo ne.

Výsledkem této práce je odpověď na výzkumnou otázku: *„Jakým způsobem vnímají děti tělesné modifikace dospělých? Co si o nich myslí?“* Podle odpovědí dětí na předem připravené otázky a podle pozorování jejich reakcí na cizí osobu s netradičním vzezřením, jsem vyhodnotila, že děti nemají vůči běžným modifikacím žádné předsudky. Nikdo z osmi dotazovaných neřekl, že si myslí, že modifikovaná osoba je přímo špatná nebo záporná. Nepovažují je za něco výjimečného, protože se s nimi běžně setkávají v každodenním životě. V průběhu výzkumu jsem si všimla, že děti výrazné tetování na těle zaujalo, někteří si jej přišli prohlédnout zblízka, ale žádná z reakcí nebyla vysloveně negativní. Dětem jsem dala prostor, aby se napřed s cizí osobou ve svém prostředí nenásilně seznámili a až po chvíli jim ukázala svá tetování. Děti po chvíli přestaly věnovat netradičnímu vzhledu pozornost a Ondřeje začaly spontánně včleňovat do svých her.

Podle odpovědí na dodatečně kladené otázky jsem se dozvěděla, že děti neví, jakým způsobem se tyto úpravy na těle provádějí, ale tento fakt pro ně byl zajímavý. Při popisu, že se k aplikaci používá jehla, si pár dětí vybavilo „včeličku“ u pana doktora, na co navázaly příběhy, které zažily na svou kůži. Děti si nejsou vědomy trvalosti tetování.

Z výzkumu vyplývá, že osm z osmi dětí zná tetování a je pro ně atraktivnější než piercing, který se dle odpovědí líbil pouze dvěma dětem a to pouze v případě, že se blýskal nebo měl určitou barvu (růžovou). U tetování byla kladně hodnocena možnost výběru obrázku a barvy. Při zmínce o bolesti při vzniku tetování a jeho trvalosti,

konstatovalo pár dětí, že sice obrázek chtějí, ale raději zvolí bezbolestnou smývatelnou variantu ze žvýkaček nebo jogurtů.

Při odpovědích na otázky týkající se charakterových vlastností nositele modifikace, jsem zjistila, že si děti uvědomují, že společnost je protkána různými typy lidí. Ví, že každý člověk není stejný a jsou schopné diferencovat v rámci sociálního prostředí. Nejčastější odpovědí, tedy odpovědí sedmi z osmi dotazovaných dětí bylo, že jsou lidé s tetováním či piercingem, kteří jsou hodní i zlí, i chytří nebo hloupi.

Toto téma pro výzkum mi přišlo zajímavé, protože v dnešní době se stává zdobení těla čím dál běžnější záležitostí a děti se s ní budou setkávat čím dál častěji. Jaké stigma si tělesné modifikace s sebou nesou mezi staršími generacemi je obecně známé, ale co si o tomto způsobu zdobení těla myslí děti předškolního věku, mi známo nebylo. Jelikož jsem sama nositelkou obou výše zmiňovaných úprav, ač ne nikterak výrazných či rozsáhlých, zajímalo mě, jak tento fakt v prostředí mateřské školy přijmou nejen rodiče, ale i děti samotné. Musím konstatovat, že ani z jedné strany jsem se s žádnou viditelnou negativní reakcí nesešla. Doposud mi tato skutečnost nebyla v žádné práci překážkou a doufám, že tomu tak bude nadále.

Při psaní této práce jsem se dozvěděla mnoho zajímavých informací, leckdy má očekávání byla zcela odlišná od odpovědí, které jsem dostala a musím říci, že mě to ve většině případů velmi potěšilo.

11. Seznam použitých zdrojů

BOWLBY, John. A secure base parent-child attachment and healthy human development. London: Routledge, 1996, 400 s. ISBN 04-650-7597-5.

BOWLBY, John: Odloučení. Praha: Portál, 2012. 399 s. ISBN 978-80-262-0076-5.

BRISCH, Karl Heinz. Poruchy vztahové vazby: od teorie k terapii. Praha: Portál, 2011. 311 s. ISBN 978-80-7367-870-8.

ČÁP, Jan. Psychologie pro učitele. Praha: Portál, 2001, 655 s. ISBN 80-717-8463-X.

FIKSA, Radek. Encyklopedie bodyartu. Žďár nad Sázavou: Bodyart press, 2009. 110 s. ISBN 978-80-903957-4-9.

FIKSA, Radek. Piercing. Světnov: Sowulo press, 2010. 146 s. ISBN 978-80-903618-0-5.

FIKSA, Radek. Tetování. Žďár nad Sázavou: Bodyart press, 2009. 137 s. ISBN 978-80-87525-02-9.

GIDDENS, Anthony. Důsledky modernity. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 200 s. ISBN 80-8642-915-6.

HEIDBRINK, Horst. Psychologie morálního vývoje. Praha: Portál, 1997, 175 s. ISBN 80-717-8154 1.

KERN, Hans. Přehled psychologie. Praha: Portál, 2000, 287 s. ISBN 80-717-8426-5.

KOHOUTEK, R. Základy psychologie osobnosti. Brno: Cerm, 2000. 263 s. ISBN 80-7204-156-8.

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. 368 s. ISBN 978-80-247-1284-0.

MIOVSKÝ, Michal. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha : Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-2471-362-4.

RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: Lidové noviny, 2005. 350 s. ISBN 80-7106-780-6.

ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. Dětská klinická psychologie. Praha: Grada, 1997, 450 s. ISBN 80-716-9512-2.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. Základy kvalitativního výzkumu. 1. vyd. Brno: Podané ruce, 1999. 200s. ISBN 80-85834-60-X.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 8073671824.

Tattoo art magazin Tetování. Přerov: Index, 2006, 48 s. ISSN 1213-0672.

VÁGNEROVÁ, Marie. Úvod do psychologie. Praha: Karolinum, 1999, 210 s. ISBN 80-718-4421-7.

VALENTA, Vladimír. Tetování a Tetování. Praha: Deus, 2011. 272 s. ISBN 978-80-87408-03-2.

ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika. Praha: Portál, 2001. 208 s. ISBN 80-7178-544-X

<http://www.topzine.cz/tetovani-a-modifikace-duvodu-je-mnoho>

<http://www.topzine.cz/skarifikace-aneb-kdyz-jsou-jizvy-krasne>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Implant%C3%A1t>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Bodypainting>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Tetov%C3%A1n%C3%AD>

<http://hackingthefuture.blogspot.cz/2009/03/shannon-larrat-exclusive-interview.html>

<http://pracevusa.cz/phprs/view.php?cisloclanku=2006040302>

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/nonkonformita>

http://www.zsodrypohorska.cz/poruchy_chovani.pdf

12. Seznam obrázků

<http://www.deviantart.com/art/Jobb-St-aring-le-023-387837281>

<http://www.body-modification.org/index.php?seite=cutting>

<http://news.bme.com/2007/09/24/giving-the-finger-no-more/>

http://www.oddee.com/item_96617.aspx

<http://russfoxx.com/gallery/tongue-splitting>

<http://www.ilovebodyart.com/face-paint-illusions-lara-hawker-nz/>

<http://www.tattooset.com/tattoo/2540-art-tattoo>